

מז-העבר אל העתיד: סוד סיפור יציאת מצרים

מסע פילוסופי אל מהות הזמן, החירות ושם ה'

חקירה מעמיקה המגלה כיצד מצוות ה'סיפור' משמשת כגשר המחבר את שורשי העבר עם הבטחת העתיד, כדי ליצור הווה נצחי של גאולה.

התעלומה ההלכתית: לראות או לספר?

משנה, מסכת פסחים

"בכל דור ודור חייב
אדם לראות את עצמו
כאילו הוא יצא ממצרים"

שמות יג, ח

"והגדת לבנך ביום
ההוא... בעבור זה
בעבור זה עשה ה' לי"

המשנה משנה את הניסוח המקראי. התורה מצווה על סיפור ('והגדת'), אך המשנה דורשת חוויה תודעתית ('לראות את עצמו'), כיצד הופך הסיפור המילולי לחוויה קיומית? ומדוע ה'בן' הוא דמות מפתח בציווי המקראי?

חידת הרמב"ם: בין 'זיכרון' ל'סיפור'

זיכרון (Zechira)
כמו בשבת ('זכור את יום השבת')

- תודעה כללית
- פעולה של היחיד (אינו דורש שומע)
- סטטי

סיפור (Sippur)
ייחודי לליל הסדר ('והגדת לבנך')

- העברה ספציפית ומפורטת
- דורש שומע (הילד)
- מחייב סמלים מוחשיים (מצה ומרור)
- דינמי

הרמב"ם מחדש: ישנה חובה 'להודיע לבנים'. הזיכרון הוא סטטי, אך הסיפור הוא דינמי. הוא דורש העברה מדור לדור. בלי הבן (העתיד), אין משמעות לסיפור האב (העבר).

הסנה הבוער: פענוח שמו של האל

משה שואל: "מה שמו?"
הקב"ה עונה: "אֱהִיָּה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"

אֱהִיָּה ← העתיד: תנועה אינסופית

אלוהי אבותיכם ← העבר: שורשים והיסטוריה

שם הוויה (י-ה-ו--ה) הוא שילוב של היה, הווה ויהיה.
הדרך היחידה לתפוס את האל היא לחבר את שורשי העבר
(אבותיכם) עם התקווה האינסופית של העתיד ('אֱהִיָּה').

מלכודת הזמן וההווה החמקמק

הזמן הוא מלכודת.
העתיד הופך לעבר
לעבר ברגע אחד.
ה'הווה' כמעט אינו
קיים כשלעצמו.

"ההווה אינו אלא גאולה"

כדי ליצור 'הווה' אמיתי
ומשמעותי, חייבים למתוח
קו רציף בין העבר לעתיד.
הגאולה היא היכולת
להיחלץ מה'כאן ועכשיו'
הצר ולהתחבר לנצח.

אנטומיה של עבדות: הקיום הסטטי

"עבד אין לו חיים"

(אין לו ייחוס/שושלת)

העבד לכוד ב'עכשיו'
המוחלט.

מנותק מאבותיו
(אין עבר) ואינו מוריש
לילדיו (אין עתיד).

עבדות מצרים =
"העשוי לכם במצרים".
עשורים. עשוי =
גמור, חתום,
אובייקט (כמו חמץ).

אנטומיה של חירות: כוחה של ה'פקידה'

"פֶּקֶד פִּקְדָּתִי אֶתְכֶם"

◀ לשון 'פקידה' במקרא משמעותה
מניין וספירה (להיות נספר).

◀ גאולה היא הרגע שבו הפרט מפסיק להיות שבר בודד ומצטרף לסיפור הגדול של האומה.
החירות היא היכולת **'להתייחס'** – להיות חוליה בשרשרת שמחברת את האבות אל הבנים.

מלחמת הנצח: הפירמידות מול הבכורות

מצרים חיפשה נצח
באמצעות אבנים
אבנים ומוות.
ישראל מחפשת נצח
באמצעות ילדים וחיים.

מוות / עבר קפוא

חיים / עתיד חי

מכת בכורות הייתה ניפוץ הקונספציה המצרית.
ה' בוחר בבכור הישראלי ('קדש לי כל בכור') כנושא הלפיד של הסיפור הנצחי.

הנס נועד כדי שיסופר

"וּלְמַעַן תִּסְפֹּר בְּאָזְנִי בְּנֶךָ וּבִן בְּנֶךָ
אֶת אִשֶּׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם"

- ◀ הניסים התרחשו במצרים כדי לספק את חומר הגלם לסיפור של הדורות הבאים.
- ◀ ההיסטוריה משרתת את הנרטיב. אנו לא מספרים כי יצאנו; יצאנו כדי שנוכל לספר.
- ◀ המטרה: **'וידעתם כי אני ה'.**

מצה וחמץ: סמלים של זמן

חמץ: ה'עשוי' (Done)

שלמות סטטית. סמל לקיבעון ועבדות.

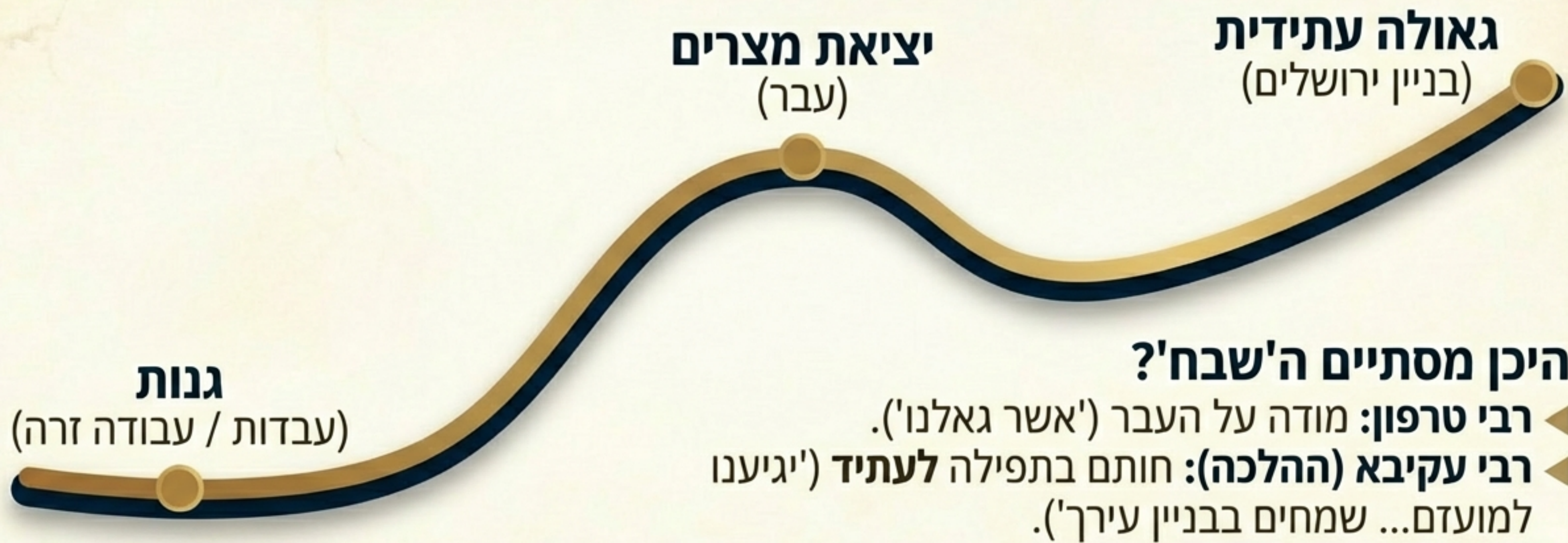

מצה: 'לחם עוני' (Incomplete)

מייצגת את החסר והראשוני. היא מזמינה השלמה.

אנו אוכלים מצה כדי להפנים שאנחנו תמיד בתהליך של התהוות (Becoming), תמיד פתוחים לעתיד.

קשת הסיפור: מגנות ועד... עתיד

לפי רבי עקיבא, הסיפור אינו שלם אם הוא נשאר בעבר.
חייבים למתוח את הקו עד לגאולה העתידית.

ליל הסדר: מכונת זמן נצחית

מספרים על האבות
(עבר)

מספרים לילד
(עתיד)

אוכלים את הסמלים
(הווה)

כאשר שלושת האלמנטים נפגשים, נוצר 'היום ההוא'. הרגע שבו ההיסטוריה הופכת לחוויה חיה. אנו לא נזכרים ביציאת מצרים, אנו יוצאים ממצרים כעת

ליל שימורים: הניצחון על הפחד

"ליל שִׁמּוּרִים הוּא לָהּ"

זהו לילה שבו הפחד מפני הזמן
(המוות, הלא-נודע) נעלם.

אליהו הנביא: מבשר הגאולה

☀ תפקידו: 'והשיב לב אבות על בנים ולב
בנים על אבותם'.

☀ אליהו הוא הדבק הסופי שסוגר את המעגל
בין העבר לעתיד.

סיכום: סוד הסיפור

זיכרון מול סיפור

לא רק לזכור עובדות, אלא
ליצור נרטיב חי שמחייב
שומע (בן).

חירות כחיבור

העבד הוא בודד וסטטי;
בן החורין הוא חוליה
בשרשרת הדורות.

נצח בהווה

באמצעות הסיפור לבנים, אנו
הופכים את שם ה' (היה-הווה-
יהיה) למציאות מוחשית.

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו..." – הראייה נוצרת מתוך הסיפור.